

Відгук

офіційного опонента, доктора культурології, професора кафедри культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету Виткалова С.В. на дисертаційне дослідження Дичковського С.І. «Глобальні трансформації туристичних практик і технологій в контексті становлення цифрового суспільства (digital society)», подане на здобуття наукового ступеня доктора культурології за спеціальністю 26.00.01 «Теорія та історія культури»

Сучасний стан розвитку суспільства передбачає осмислення суттєвих змін, що відбуваються останнім часом. І в цьому плані туризм являє собою унікальний культурний феномен, за допомогою якого розв'язується чимало маркерних питань, починаючи від зміни ціннісних орієнтацій членів соціуму і завершуючи «м'якою дипломатією», яка в сучасних умовах є значно ефективнішою, ніж позиція військової сили, економічних санкцій тощо.

У цьому зв'язку аналізоване дисертаційне дослідження й покликане розв'язати низку актуальних проблем сучасності, чітко окреслених уже у вступній частині аналізованої роботи (С28-30).

До беззаперечних переваг дослідження слід віднести наступне:

- Чітко сформульовано основні положення дослідження; його текст вирізняється логічністю викладу, структурованістю і складає враження якісно сформульованої концепції наукового пошуку, професійно втіленої у даній роботі.

- Це помітно особливо у визначенні наукової новизни (С.38-41), методології

- Переконливими є окреслення теоретико-методологічної бази наукового пошуку (С.34-38) із конкретним визначенням внеску кожної умовно виділеної групи дослідників у розробку обраної проблеми, а також спроба дати власне визначення специфіки сучасної стадії інституціоналізації туризму, що являє собою «процес формування структури глобального

туристичного простору, імплементації соціально-культурних і професійних компетенцій у зміст профільної освіти....» (С. 39 автореферату);

- це можна стверджувати і стосовно спроби введення автором в науковий обіг поняття «модель туризму цифрового суспільства» (С. 41);

- взагалі базові складові вступної частини, як і загальна структурованість дисертаційного дослідження підготовлені коректно і переконливо із застосуванням, у підтвердження значної наукової бази.

Аналізуючи змістовну частину дисертаційної роботи, слід наголосити на мотиваційній аргументованості актуальності наукового пошуку, виявленні підстав становлення сучасного туризму в європейському культурному просторі (р. 1.1), еволюцію цього явища в контексті сучасних соціально-економічних змін, зокрема й становленням інформаційного суспільства. І в цьому зв'язку цілком логічним є висновок автора про те, що сучасна стадія *інституціоналізації туризму* являє процес формування структури глобального туристичного простору, введення соціально-культурних і професійних компетенцій до змісту профільної освіти, організації міжнародної системи туристичної діяльності, за яких локальні соціальні практики, що визначали норми поведінки мандрівників, стають частішими й тривалішими, залучають до туристичного споживання значні людські ресурси та породжують нові форми ціннісних установок і правил поведінки туристів, перетворюючи туризм на одну з функціональних сфер цифрової культури (С. 107).

Відмінністю даної роботи й коректність дисертанта стосовно введення до тексту нових термінів з обов'язковим посиланням на їх авторів, що свідчить як про широку його інформованість, так і наукову добросовісність.

Як позитивне слід відзначити й акцентування автора на питаннях збереження культурної спадщини, яка сьогодні, у час помітної тенденції комерціалізації усіх сфер життєдіяльності людини, передбачає знаходження рівноваги між експансією туризму й економічним зростанням для досягнення позитивних соціокультурних зрушень (п. 2.3.).

Викликає беззаперечний інтерес і розробка автором питань подієвого та фестивального туризму, найбільш яскраво виявленому на регіональному рівні (п. 3.2), які підтверджують його обізнаність із регіональними культурними практиками, їх роллю у сучасній системі соціально-економічного і соціально-культурного розвитку певних територій. Цей матеріал також може скласти важливий організаційний сегмент для усіх тих, для кого туристична сфера являє предмет фахового інтересу.

Інакше кажучи, в результаті проведеного дослідження автором переконливо доведено, що трансформувались із практик організації рекреаційно-споживчої та культурно-дозвілєвої діяльності на важливий соціально-економічний та культурно-комунікативний інститут, що знаходить відображення в усіх видах, рівнях і проявах матеріальної та духовної форм культури, туризм постає сьогодні важливим сегментом створенням такої системи координат, де поєднуються локальне і глобальне, обумовлюючи, таким чином, формування нового типу особистості.

Тож змістовна частина дисертаційної роботи також вирізняється логічністю, структурованістю та ґрунтовністю мотиваційної складової.

У той же час, завершуючи огляд даної роботи та відзначаючи її чимало фахових переваг, слід акцентувати увагу на дискусійних питаннях, серед яких наступне:

- незважаючи на перенасиченість наукової літератури актуальною термінологією типу «Інформаційне суспільство», «цифрове суспільство» тощо, потрібно наголосити на її не зовсім науковому підґрунті, адже, до прикладу, інформаційним є суспільство, у якому 2/3 населення зайнято у сфері обробки і передачі інформації (наявність бібліотек та книгарень ще не свідчить про високий рівень читання та загальної грамотності населення). Тому потрібно більш обережно ставитися чи зважати на наукові дефініції і дефініції емоційні;

- не зовсім доречно у тексті такого виду наукового дослідження зазначати, що «дисертація є авторською роботою...» (С.38). Іншою вона просто не може бути;

- дещо незвичною є вживана дисертантом термінологія, зокрема: модель «*культурного туризму вражень*», як і модель «*культурного туризму творчого досвіду*», яка видається дещо дискусійною і потребує певного коригування та уточнення. А слово «*творчого*» передбачає лише *якість ставлення до того, чим займається людина* і зовсім не гарантує справді високий *художній чи культурний результат*. І в цьому плані творчо можна готувати будь-яку страву, а не творчо співати, до прикладу, в хорі.

Текст автореферату, на відміну від виваженого викладу тексту дисертаційної роботи, вирізняється певною емоційністю, оскільки окремі його частини (С.17, 20) надають матеріал, стосовно якого, здається, турист навіть і не передбачає такого широкого спектру інформації чи послуг, яку (чи які) він мав би отримати в результаті здійснених туристичних поїздок.

Трапляються в тексті й окремі стилістичні чи технічні огріхи.

Але загалом аналізоване дослідження, втілене у даному дисертаційному тексті, складає враження вартісної теоретичної культурологічної наукової розвідки, спрямованої на розв'язання важливої сучасної проблеми, вирішення якої значно ефективніше буде позиціонувати України в культурному просторі сьогодення. Важливим є це дослідження і в науковому дискурсі оскільки суттєво розширює межі наукового пошуку в окресленій автором проблематиці.

Наявний ряд публікацій (майже 80), як і виступів з апробаційною метою на багатьох наукових, у т. ч. і закордонних зібраннях, частина з яких опублікована і у рівненських наукових збірниках чи оприлюднена на міжнародних науково-практичних конференціях, організованих на кафедрі, що дало можливість більш глибоко ознайомитися з результатами наукового пошуку, також засвідчує широкий міжрегіональний контекст презентації,

грунтовність і глибину проведеного наукового пошуку, його кореляцію із поставленими завданнями.

Загальні висновки дослідження повною мірою корелюються із визначеними завданнями і науковою новизною роботи. Вони також вирізняються логічністю, чіткістю та вмотивованістю і достатньо переконливо відтворюють загальний зміст проведеного наукового пошуку та його презентацію.

Отже, вищенаведене дає підстави для висновку про те, що аналізована дисертаційна розвідка відповідає п. 10, 13 стосовно подібного виду наукових досліджень, які висуваються відповідним Департаментом МОН України до подібного виду кваліфікаційних робіт.

Відтак її автор, Дичковський Степан Іванович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора культурології за заявленою вище спеціальністю 26.00.01 «Теорія та історія культури».

Відгук обговорено і затверджено на засіданні кафедри культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 6 від 6 квітня 2021 року.

Офіційний опонент: доктор культурології, професор кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ

Виткалов С.В.

